

Studia i Prace

Uniwersytetu
Ekonomicznego
w Krakowie

nr 1

Zarządzanie rozwojem organizacji w społeczeństwie informacyjnym

Tom 1

Pod redakcją
Adama Stabryły

Kraków 2008

Senacka Komisja do spraw Wydawnictw

*Czesław Bywalec, Zofia Cichoń, Kazimierz Górka (przewodniczący), Jerzy Kornaś,
Jolanta Kurkiewicz, Adam Stabryła, Wanda Sułkowska, Danuta Surówka-Marszałek,
Bogumiła Szopa, Barbara Wyjadłowska (sekretarz)*

Recenzenci

*Henryk Bieniok, Janusz Czekaj, Małgorzata Czerska, Leszek Kozioł,
Bogdan Nogalski, Kazimierz Perechuda, Halina Piekarcz*

Projekt okładki

Marcin Sokołowski

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2008

ISSN 1899-6205

ISBN 978-83-7252-416-4

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27

Zakład Poligraficzny Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27

Objętość 91,0 ark. wyd. (t. 1 i 2)
Nakład 280+20 egz.
Zam. 117/2008

Przedmowa (Alicja Bałcewicz)

Piotr Adamczewski
Funkcje, struktury

Anna Adamik
Problemy kształtowania

Jan Bagiński, Michał
Zintegrowany system

Alicja Bałcewicz
Symulacja internetowa

Adela Barabasz
Osobowość przywódcy

Beata Barczak
Relacje sieciowe

Katarzyna Barto
Zarządzanie wiedzą

Agnieszka Izabela
Wybrane bodźce

Jerzy Baruk
Działalność badawcza

Urszula Bąkowska
Doskonalenie struktury
na Dolnym Śląsku

Jan Beliczyński
Wartość dla klienta

<i>Teresa Kraśnicka</i> Innowacje w rozwoju przedsiębiorstwa	604
<i>Zbigniew Kreft, Zdzisław Mokwa</i> Aktualne koncepcje zarządzania logistycznego odniesione do organizacji opartych na sieci dostaw	612
<i>Robert Kutera, Jadwiga Sobieska-Karpińska</i> Zintegrowana internetowa platforma komunikacyjna w działalności przedsiębiorstw sektora MŚP	622
<i>Robert Lasak</i> Strategie rozwoju zewnętrznego powszechnych towarzystw emerytalnych	631
<i>Anna Lenart</i> Systemy ERP a rozwój zasobów ludzkich	644
<i>Janusz Marek Lichtarski</i> Pojęcie i istota struktur zadaniowych	653
<i>Ewa J. Lipińska</i> Ekonomiczne aspekty związków przyczynowo-skutkowych w gospodarowaniu odpadami	660

Tom 2

<i>Gabriel Łasiński, Piotr Głowicki, Sławomir Mędrak</i> Koncepcja narzędzia informatycznego w procesie zarządzania pomysłami na przykładzie Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o.	15
<i>Gabriel Łasiński, Ewa Korwek, Piotr Głowicki</i> Rozwój kompetencji społecznych w aspekcie kultury organizacyjnej na przykładzie koncernu Volkswagen w Polsce	23
<i>Grzegorz Łukasiewicz</i> Dynamika kosztów zarządzania zasobami ludzkimi w cyklu rozwoju organizacji	35
<i>Zbigniew Malara</i> O strukturach organizacyjnych wieku globalizacji	44
<i>Elżbieta Malec</i> Aktywny kontakt z klientami poprzez Internet	55
<i>Kamila Malewska</i> Kluczowe przesłanki zastosowania podejścia zasobowego w praktyce zarządzania strategicznego – wyniki badań empirycznych	64

Ewa J. Lipińska

Instytut Politechniczny

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie

EKONOMICZNE ASPEKTY ZWIĄZKÓW PRZYCZYNOWO-SKUTKOWYCH W GOSPODAROWANIU ODPADAMI

1. Zarys polityki ekologicznej w sektorze odpadów

Planowe zarządzanie systemem ochrony środowiska wymaga znaczących nakładów finansowych. Strumienie finansowania są zróżnicowane w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania. W momencie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zyskała ona możliwość korzystania z jej środków finansowych. Jednak korzystanie z tych zasobów zależy od możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych zapewnionych na poziomie krajowym.

W gospodarce odpadami istotne jest zachowanie, w skali międzynarodowej, warunku podobnych kosztów zagospodarowania odpadów. Ma to eliminować wykorzystywanie obciążenia środowiska w celach konkurencji przemysłowej. W wielu ważnych rodzajach przemysłu udział kosztów zagospodarowania odpadów w kosztach produkcji jest znaczny i różnice w tym zakresie mogą przesądzać o konkurencji cenowej wyrobu. Stąd wynika potrzeba akceptacji sposobów zagospodarowania odpadów przyjmowanych w skali międzynarodowej, oparta na umowach i konwencjach międzynarodowych. Są one powszechnie stosowane w odniesieniu do odpadów zawierających substancje w szczególności sposób zagrażające człowiekowi lub środowisku.

Przebudowywany od 1996 r. system prawny gospodarki odpadami wskazuje m.in., że gospodarka odpadami komunalnymi należy do zadań własnych samorządu terytorialnego. Gminy mają obowiązek zapewnienia objęcia wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbioru wszystkich rodzajów odpadów komunalnych. Zapewnienie warunków funkcjonowania systemu selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych ma na celu ograniczenie składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wydzielenie odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych oraz osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych. Gminy mają również zapewnić

warunki ogranicz
rowanych na skła
tego typu do nie
ulegających biode
50% wagowo i do
darki odpadami k
gospodarstwa dor
odpadami monito
toringu wynika t
braku odpadów n
cych od innych n
z koniecznością s
u tych wytwórców
nalne. Monitoring
z powszechnym d
planów gospodar
i rzetelnego harm
gromadzenia info
tów i skutków ich

warunki ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska, aby do 2011 r. zredukować ilość składowanych odpadów tego typu do nie więcej niż 75% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w 1995 r. (i odpowiednio do 2014 r. – do nie więcej niż 50% wagowo i do 2021 r. – do nie więcej niż 35% wagowo). Monitoring gospodarki odpadami komunalnymi prowadzonej przez podmioty gospodarcze (w tym gospodarstwa domowe) wynika z obowiązku opracowania w planach gospodarki odpadami monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów. Konieczność monitoringu wynika także z definicji odpadów komunalnych, zawierającej warunek braku odpadów niebezpiecznych w składzie odpadów komunalnych pochodzących od innych niż gospodarstwa domowe wytwórców. Jest to równoznaczne z koniecznością selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych powstających u tych wytwórców, którzy chcą zagospodarować swoje odpady jako odpady komunalne. Monitoring gospodarki odpadami komunalnymi powoduje, w połączeniu z powszechnym dostępem społeczeństwa do informacji oraz do procesu tworzenia planów gospodarki odpadami komunalnymi, konieczność prowadzenia jasnego i rzetelnego harmonogramu realizacji planów, programów i przedsięwzięć oraz gromadzenia informacji koniecznych do udokumentowania rzeczywistych efektów i skutków ich realizacji, czyli czytelnego systemu monitorowania. Monitoring taki powinien być prowadzony na podstawie doświadczeń krajów wysoko rozwiniętych, które stworzyły szeroki system programów połączonych z cyklicznym badaniem i analizą kosztów ponoszonych przez lokalne społeczności na usuwanie odpadów komunalnych.

Brakuje charakterystyki działalności podmiotów gospodarki narodowej, definicja odpadów komunalnych bowiem wskazuje, że są to „odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych”. Definicja ta idzie dalej niż podana w przepisach UE, wprowadza bowiem warunek braku odpadów niebezpiecznych w składzie odpadów komunalnych pochodzących od innych niż gospodarstwa domowe wytwórców. Jest to równoznaczne z koniecznością selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych powstających u tych wytwórców, którzy chcą zagospodarować swoje odpady, jako odpady komunalne.

W skali kraju obserwuje się stały wzrost ilości odpadów komunalnych. Szacuje się, że rocznie powstaje około 12 mln Mg odpadów komunalnych, przy czym blisko 354 kg/mieszkańca rocznie (według danych z 2002 r. było to około 300 kg na M/rok), co stanowi około połowy ilości przypadającej na 1 mieszkańca w najbogatszych krajach UE. W 2004 r. zebrano 9,8 mln Mg odpadów komunalnych. Różnica ta wskazuje na wielkość zagrożenia i potrzeby rozwoju gospodarowania tymi odpadami, przede wszystkim jednak na konieczność podejmowania działań zapobiegawczych, redukujących ilość odpadów w gospodarstwach domowych. Pierwsze kroki w tym kierunku stanowią ustawy wprowadzające obowiązek odzysku (w tym recykling) odpadów opakowaniowych, a także pobieranie opłat

produktowych, w przypadku niespełnienia przez podmioty gospodarcze ustalonych wymagań w zakresie poziomów recyklingu niektórych rodzajów odpadów.

Na rozbieżność pomiędzy ilością odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych a ilością odpadów zebranych wpływa wiele czynników. Jedną z głównych przyczyn tej rozbieżności są działania, które nie są objęte obowiązkiem ilościowej i jakościowej ewidencji (np. wykorzystanie wytwarzanych odpadów na własne cele). Kolejnym czynnikiem jest to, że posiadacz odpadów może je przykazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami (chyba że działalność taka nie wymaga uzyskania zezwolenia). Krajowy system gospodarki odpadami komunalnymi opiera się na indywidualnych umowach zawieranych pomiędzy właścicielami nieruchomości a podmiotami odbierającymi odpady. Brak takich umów wpływa na statystyczne zmniejszenie ilości odbieranych odpadów od właścicieli posesji. Niebanalnym czynnikiem wpływającym na zmniejszenie ilości odbieranych odpadów jest ich termiczne przekształcanie w domowych instalacjach oraz składowanie w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Kolejnym znacznym mankamentem krajowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi jest niewystarczająco rozwinięty system selektywnego zbierania odpadów komunalnych. W ten sposób w 2004 r. zebrano tylko około 2% szacunkowej ilości wytworzonych odpadów.

W celu stworzenia efektywnego systemu egzekwowania przepisów prawa w odniesieniu do gospodarki odpadami, a także wprowadzania i wdrożenia instrumentów finansowych w zakresie wykonywania obowiązków w odniesieniu do gospodarki odpadami na lata 2007–2010 zaplanowano szereg działań. Koniecznym działaniem jest decyzja o prowadzeniu prac nad wzmocnieniem systemu inwentaryzacji powstających odpadów i ich ilości, sposobów ich unieszkodliwiania oraz dostosowywanie krajowego systemu monitoringu do wymagań UE.

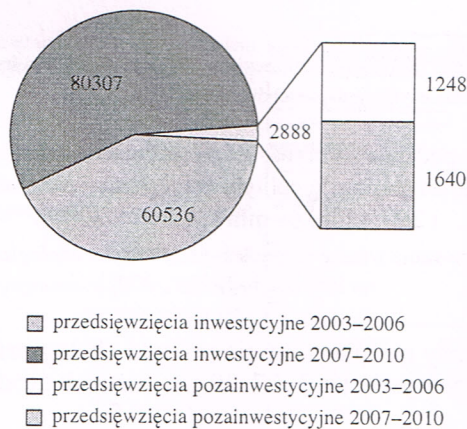
2. Strumienie finansowania i harmonogram działań dla ochrony środowiska

W wykorzystaniu pomocy finansowej UE w obszarze „środowisko” celem głównym jest zmniejszenie dystansu dzielącego Polskę od krajów Unii w zakresie standardów jakości środowiska i infrastruktury technicznej. Unijna pomoc finansowa płynie za pośrednictwem dwóch rodzajów funduszy: funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Ograniczona część dofinansowania jest czynnikiem, który zmusza beneficjenta (gminne samorzady terytorialne) do zaplanowania własnych środków finansowych na realizację projektów z obszaru „środowisko”. Strumieniami środków własnych mogą być krajowe instytucje współfinansujące, jak budżety jednostek samorządu terytorialnego, środki własne przedsiębiorstw komunalnych, pożyczki lub dotacje z NFOŚiGW, pożyczki lub dotacje wojewódzkich (powiatowych i gminnych) funduszy ochrony środowiska i gospodarki

wodnej, pożyczki z banków komercyjnych, środki międzynarodowych instytucji finansowych, kredyty dla gmin i ich związków z Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych.

Średnioroczne nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska (w tym na gospodarkę wodną) wyniosły w latach 1996–2000 prawie 9,5 mld zł (według cen z 2001 r.), przy spadającym udziale nakładów na te dziedziny w podziale dochodu narodowego (z 2% PKB w 1996 r. do 1,2% PKB w 2000 r.). Wynika stąd, że cele polityki ekologicznej państwa mogą być osiągnięte do 2010 r. przy stopniowym wzroście udziału wydatków na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w podziale dochodu narodowego (tj. z 1,2% w latach 2000–2002, przez 1,3–1,4% w latach 2003–2004 i 1,5–1,6% w latach 2005–2006, aż do 1,7–1,8% w latach 2007–2008 i następnych).

Strukturę przedmiotowych nakładów w mln zł, w podziale na przedsięwzięcia inwestycyjne i pozainwestycyjne, w latach 2003–2006 oraz 2007–2010 przedstawiono na rys. 1. Nakłady obejmują takie kierunki działania, jak racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych, poprawa jakości środowiska, narzędzia i instrumenty realizacyjne (rys. 2).

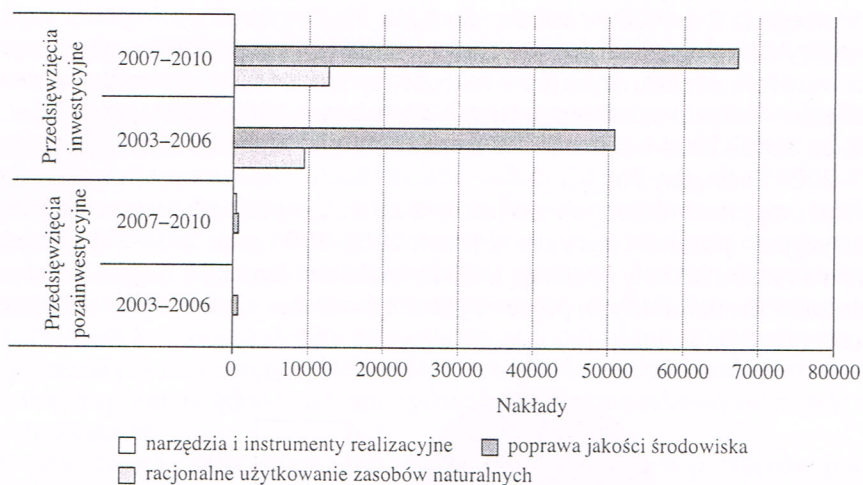

Rys. 1. Nakłady, w podziale na przedsięwzięcia inwestycyjne i pozainwestycyjne, na realizację polityki ekologicznej państwa w latach 2003–2006 i 2007–2010 (w mln zł), ceny z 2001 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Polityka ekologiczna państwa na lata 2003–2006..., 2002].

Nakłady na ochronę środowiska i gospodarkę wodną generowane w kraju, w połączeniu z planowaną i możliwą do uzyskania pomocą zagraniczną, w szczególności z funduszy pomocowych, funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, będą wystarczające dla sfinansowania realizacji przedsięwzięć przewidzianych w polityce ekologicznej państwa na lata 2003–2006 z perspektywą lat 2007–2010.

Trudności z zachowaniem płynności finansowej krajowych samorządów i zapewnienie własnego etapu finansowania inwestycji minimalizowane są przez zmiany w przepisach ustawowych. Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego umożliwia prowadzenie inwestycji współfinansowanych ze środków unijnych nawet najuboższym i zadłużonym gminom.

Rys. 2. Nakłady, w podziale na przedsięwzięcia inwestycyjne i pozainwestycyjne oraz kierunki działania, na realizację polityki ekologicznej państwa w latach 2003–2006 i 2007–2010 (w mln zł), ceny z 2001 r.

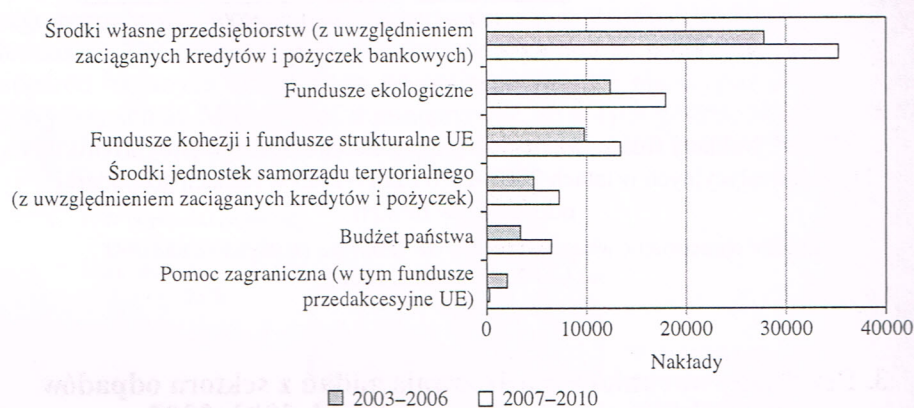
Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Polityka ekologiczna państwa na lata 2003–2006..., 2002].

Szacunkowe nakłady na finansowanie polityki ekologicznej państwa w latach 2003–2006 i w perspektywie lat 2007–2010 z różnych źródeł finansowania ilustruje rys. 3.

W zakresie gospodarki odpadami w okresie 2006–2010 dokonano identyfikacji problemów i prognozy zmian. Na ich podstawie wyznaczono cele i kierunki działań, a w nich zadania do realizacji w ramach krajowego programu gospodarki odpadami do 2010 r. Zadania (w nawiasie termin ich realizacji) do wykonania przez samorządy terytorialne (zarządy województw, wojewodów, marszałków województw, starostów, rady gmin, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, zarządy związków międzygminnych) określone zostały następująco:

- aktualizacja wojewódzkich planów gospodarki odpadami (2007),
- przeprowadzenie cyklu szkoleń dla administracji samorządowej dotyczących stosowania prawa w zakresie gospodarki odpadami, w szczególności wydawania decyzji administracyjnych (2007 i 2008),

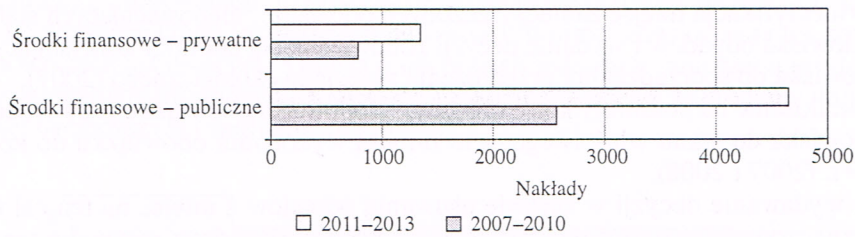
- identyfikacja miejsc zanieczyszczonych odpadami, nieposiadających statusu składowiska odpadów i wydanie decyzji zobowiązującej podmiot korzystający ze środowiska do sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego (2007),
- nałożenie na podmioty korzystające ze środowiska obowiązku przywrócenia środowiska do stanu właściwego, z terminem wykonania obowiązku do końca 2009 r. (2007 i 2008),
- wydawanie decyzji w sprawie usuwania odpadów z miejsc na ten cel nieprzeznaczonych, w celu sukcesywnego usuwania odpadów z miejsc na ten cel nieprzeznaczonych (2007–2009),
- wydawanie decyzji administracyjnych o zamykaniu składowisk odpadów niespełniających wymagań prawnych (2007–2009),
- tworzenie i udział gmin w strukturach ponadgminnych w celu realizacji regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów (2008–2009),
- tworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi (2008–2013),
- przeprowadzenie metodami nieinwazyjnymi prac poszukiwawczych ewentualnie niezinventaryzowanych mogilników (2007 i 2008).

Rys. 3. Nakłady na realizację polityki ekologicznej państwa w latach 2003–2006 i w perspektywie lat 2007–2010 według źródeł finansowania (w mln zł)

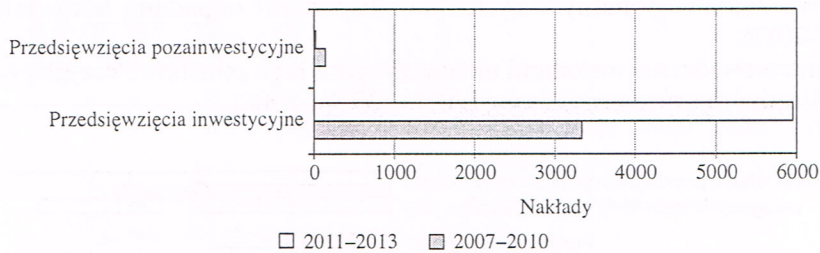
Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Polityka ekologiczna państwa na lata 2003–2006..., 2002].

Harmonogram rzeczowo-finansowy przedsięwzięć inwestycyjnych w ramach gospodarki odpadami w latach 2007–2010 obejmuje tworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi w kwocie 3350 mln zł, a w okresie 2011–2013 – 5970 mln zł (natomiast dla przedsięwzięć nieinwestycyjnych przewidziano w okresie 2007–2010 kwotę 156,58 mln zł i w okresie 2011–2013 kwotę 0,3 mln zł na koordynację realizacji programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko” [2006]) rys. 4 i 5.

Rys. 4. Nakłady na tworzenie regionalnych systemów gospodarki odpadami w latach 2007–2010 i 2011–2013 w ramach przedsięwzięć inwestycyjnych (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Krajowy plan..., 2006].

Rys. 5. Nakłady finansowe na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych i pozainwestycyjnych w latach 2007–2010 i 2011–2013 w ramach gospodarki odpadami (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Polityka ekologiczna państwa na lata 2007–2010..., 2006].

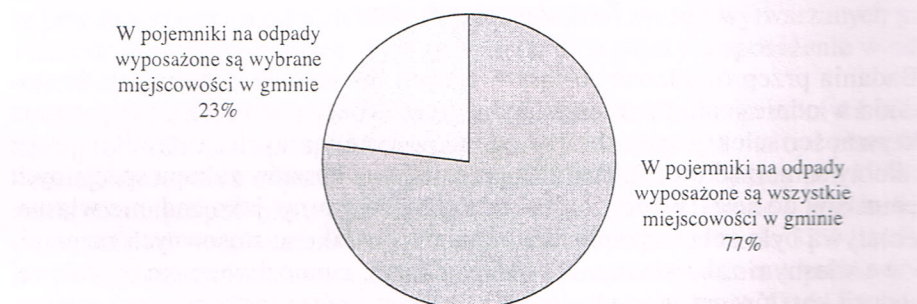
3. Przykłady warunków realizowania zadań z sektora odpadów w podkarpackich gminach w latach 2003–2005

Badaniu poddano 159 gmin województwa podkarpackiego. Zwrotność informacji uzyskano na poziomie 59% (przy łącznej liczbie danych 141 170).

Odpady nie mogą pokrywać powierzchni ziemi bez odpowiedniego zabezpieczenia gleby, wód i powietrza przed negatywnymi skutkami oddziaływania składowanych odpadów. Gminy powinny wydać decyzję administracyjną wprowadzającą nakaz uprzątnięcia przez każdego mieszkańca jego posesji z wszelkich odpadów gromadzonych w niewłaściwy sposób. I tak, według urzędników w gminach około 88% mieszkańców zobowiązanych zostało odpowiednim nakazem do uprzątnięcia gospodarstw domowych z wszelkich odpadów gromadzonych w niewłaściwych miejscach i w niewłaściwy sposób. Z badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gmin wynika, że zakaz wydano w około 27% gmin.

Daty wprowadzenia przez gminę nakazu uprzątnięcia gospodarstwa domowego nie potrafiło podać 53 urzędników administracji samorządowej, czyli około 56% badanych. Około 12% badanych urzędników gmin nie zwracało się do swoich mieszkańców o dokonanie porządków w obejściu gospodarczym. Mieszkańcy gmin w 73% obserwacji wskazują, że nie wprowadzono odpowiednich zarządzeń w celu utrzymania czystości i porządku na terenie prywatnych posesji. Biorąc pod uwagę liczbę wszystkich obserwacji – 24 urzędy na 94 badane nie ustosunkowały się do badania na powyższy temat – można przypuszczać, że 31 urzędów gmin, tj. około 33% badanych, nie miało żadnego kontaktu ze swymi mieszkańcami, aby zobowiązać ich do utrzymania czystości i porządku w gospodarstwach. Można zatem wnioskować, że urzędy administracji samorządowej w gminach nie radzą sobie w zakresie wydawania postanowień w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminie, a szczególnie na terenie prywatnych posesji. Przepływ informacji na temat nowych zasad gospodarowania odpadami pomiędzy urzędem gminy a mieszkańcami nie jest zadowalający.

Zbadano wielkość wyposażenia miejscowości w gminach w specjalne pojemniki na różne odpady komunalne. Badania wskazują, że około 77% gmin wyposażyło wszystkie jednostki osadnicze, znajdujące się w granicach ich administracyjnego zarządzania, w pojemniki do zorganizowanej zbiórki odpadów komunalnych. Jednak aż 23% gmin wyposażyło jedynie wybrane jednostki osadnicze (rys. 6). Spośród badanych urzędników 94 gmin około 13% nie wypowiedziało się na powyższy temat. Można więc domniemywać, że w tych gminach w ogóle nie ma „centralnych miejsc” do zorganizowanej zbiórki odpadów komunalnych.

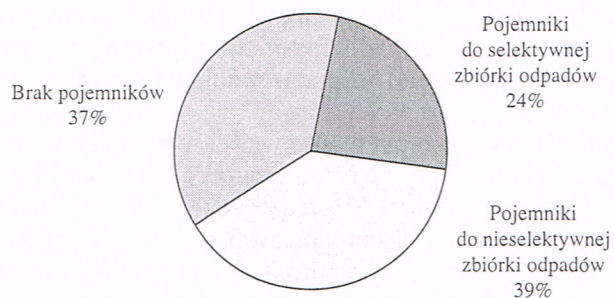

Rys. 6. Odsetek miejscowości gminnych wyposażonych w specjalne pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych – opinia urzędników gmin

Źródło: opracowanie własne.

Udział indywidualnych gospodarstw domowych posiadających różne typy pojemników do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w opinii mieszkańców jest następujący (rys. 7): 1) pojemniki do nieselektywnej zbiórki – około 39%, 2) pojemniki do selektywnej zbiórki – około 24%, 3) brak wyposażenia w jakiegokolwiek pojemniki do zbiórki odpadów komunalnych deklaruje 37% bada-

nych respondentów. Nasuwa się więc wniosek, że wyposażenie indywidualnych gospodarstw domowych w specjalne pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych jest niewystarczające. Bez specjalnych pojemników do zbiórki selektywnej segregacja odpadów u źródła nie jest możliwa. Dobór pojemników, uwzględniający ich objętość, w odniesieniu do najważniejszych grup morfologicznych (np. opakowania łącznie z papierem i odpady biologiczne), powinien być dostosowany do charakteru podregionu (miejskiego lub wiejskiego) i urzeźbienia terenu, jego lokalizacji. Ponadto wielkość pojemników i ich dostępność ma istotny wpływ na ilość i skład gromadzonych selektywnie lub zmieszanych odpadów. Jest to więc zadanie trudne do realizacji.

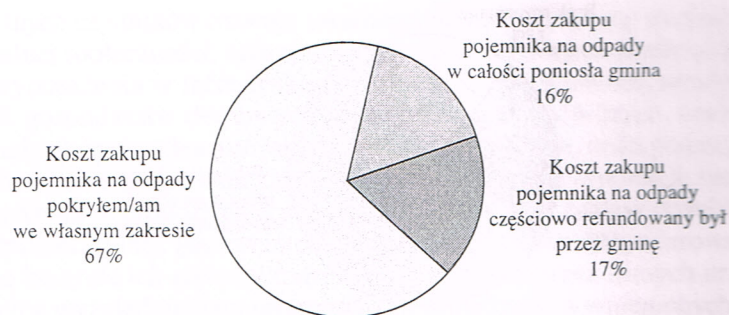
Rys. 7. Odsetek wyposażenia indywidualnych gospodarstw domowych w specjalne pojemniki do zbiórki odpadów komunalnych – opinia badanych mieszkańców gmin

Źródło: opracowanie własne.

Badania przeprowadzone zostały w innych wariantach, możliwych do stosowania w odniesieniu do mieszkańców gmin. Miały one na celu zwiększenie efektywności selektywnej zbiórki odpadów komunalnych „u źródła” przez wspólnoty samorządowe. Polegały na przeniesieniu kosztów zakupu specjalnych pojemników do selektywnej zbiórki odpadów na gminy, jako zadanie własne. Alternatywą było zobowiązanie mieszkańców do zakupu stosownych pojemników we własnym zakresie (np. w formie nakazu), z umożliwieniem częściowej refundacji kosztów przez gminę. Sondaż na temat realnie zastosowanych rozwiązań prezentuje rys. 8.

Przeprowadzone badanie ankietowe wskazuje, że w 2/3 przypadków mieszkańcy gmin pokryli koszt zakupu specjalistycznego pojemnika na odpady całkowicie we własnym zakresie. W około 17% koszt zakupu takiego pojemnika był refundowany przez gminę. Tylko w około 16% gmina całkowicie wzięła na siebie ciężar zakupu pojemników na odpady komunalne dla indywidualnych gospodarstw domowych.

Zapewnienie refundacji kosztów zakupu specjalistycznych pojemników do segregacji, oczyszczania i odzyskiwania odpadów komunalnych w indywidualnych gospodarstwach domowych ma wpływ na postępowanie z odpadami. I tak,

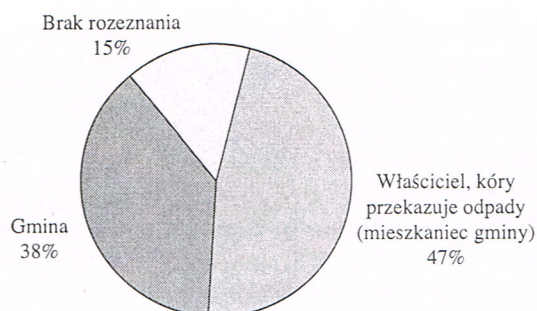

Rys. 8. Odsetek podmiotów ponoszących koszt zakupu specjalnych pojemników na odpady komunalne dla indywidualnych gospodarstw domowych – opinie mieszkańców gmin

Źródło: opracowanie własne.

około 46% mieszkańców gmin opowiada się za istotnym wpływem refundacji przez gminę takich kosztów, by pojemniki pojawiły się na prywatnych posesjach. Wpływ na to ma z pewnością ubożenie mieszkańców i bezrobocie. Brak wpływu, wskazany przez około 54% ankietowanych, nie wynika tylko z wyższego poziomu materialnego tych mieszkańców gmin. Raczej jest on skutkiem braku informacji o zasadności celu zbiórki odpadów, zasadności podziału strumienia odpadów na frakcje morfologiczne i przekazywania ich do systemu kontrolowanego unieszkodliwienia. Nasuwa się tu wniosek, że mieszkańcy gmin zdają sobie sprawę, iż przede wszystkim od nich samych zależy poziom zbiórki wytwarzanych przez nich odpadów komunalnych. Tym samym do nich należy wyposażenie w odpowiednie pojemniki.

Koszty składowania odpadów ponoszą ich właściciele lub poprzedni właściciele bądź producent produktu, od którego odpady pochodzą. Kto ma być płatnikiem kosztu składowania odpadów, wyjaśnia zasada „zanieczyszczający płaci”. Wskazania dotyczące podmiotu ponoszącego koszt składowania odpadów komunalnych przez urzędników przedstawia rys. 9. Z rysunku wynika, że około 38% badanych urzędników gminnych uważa, iż gmina ponosi koszt składowania odpadów komunalnych, a około 47% badanych wskazało na mieszkańców gmin. Co 6–7 urzędnik (15%) nie wiedział, kto faktycznie ponosi koszt składowania odpadów komunalnych w gminie lub wskazywał takich płatników, jak: przedsiębiorstwa gospodarki komunalnej, zakłady gospodarki komunalnej, właściciele domków letniskowych, zarządzający i mieszkańcy, bliżej nieokreśleni użytkownicy. Opinie mieszkańców wskazują, że to głównie oni ponoszą koszty wywozu odpadów komunalnych z gospodarstw domowych. Wskazuje na to około 48% badanych mieszkańców gmin, a 27% uważa, że koszty wywozu ponosi gmina. Stosunkowo duża liczba mieszkańców gmin, około 25% badanych, nie jest zorientowana, kto ponosi koszty wywozu i składowania odpadów komunalnych w gminie. Nasuwa się więc wniosek, że prawie połowa ankietowanych urzędników i mieszkańców prawidłowo

Rys. 9. Wskazania dotyczące podmiotu ponoszącego koszt składowania odpadów komunalnych przez urzędników gmin

Źródło: opracowanie własne.

wskazuje na mieszkańców gmin jako płatników kosztu wywozu i składowania odpadów komunalnych. Brak rozeznania u dużej grupy badanych, kto te koszty ponosi, może wynikać z unieszkodliwiania tych odpadów we własnym zakresie i w niekontrolowany sposób.

4. Wnioski

Badania sytuacji społeczno-gospodarczej w sektorze odpadów w gminach pozwalają na zebranie informacji do przeprowadzenia analiz oraz modelowania rozwoju społecznego i gospodarczego, sporządzenie prezentacji sytuacji społecznej i gospodarczej w gminach, wybór informacji niezbędnych dla prześledzenia określonych zdarzeń w gospodarce gminy, przeprowadzenie analizy i oceny uzyskanych informacji o zasięgu lokalnym i regionalnym. Badania spełniają także swoje zadanie przy gromadzeniu informacji na temat relacji między podmiotami społecznymi, gospodarczymi i administracyjnymi w określonej przestrzeni. W przyszłości stanowić będą pożądaną formę zarządzania gospodarką odpadami komunalnymi i innymi elementami środowiska. Dostarczają informacji o przydatności określonego systemu gospodarowania, umożliwiają łatwy i szybki dobór parametrów i kryteriów badawczych oraz ustalenie ich hierarchii u badanych grup społecznych. W gospodarce odpadami komunalnymi hierarchia ta będzie uwzględniać: stymulowanie selektywnej zbiórki surowców wtórnych, system odbioru odpadów i sposobu ich transportu, potrzeby w zakresie przeładunkowych odpadów, wymagania ze strony zakładów utylizacji (unieszkodliwiania) odpadów, aspekty urbanizacyjne terenu objętego systemem, komfort emocjonalny użytkowników systemu, bezpieczeństwo i higienę pracy użytkowników systemu, skutki ekonomiczne działania systemu.

Urzędnik w gminie musi pokonać wiele barier środowiskowych i gospodarczych, które utrudniają kontakt z lokalną społecznością. Bariery te są następstwem

niekorzystnych czynników rozwoju lokalnego, do których należą: miejsce zamieszkania lokalnej społeczności, ograniczony dostęp do jej miejsca zamieszkania, niski poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną miejscowości, umiejscowienie na posesji gospodarstw domowych warsztatów rzemieślniczych, brak wolnych terenów uzbrojonych, zdewastowane środowisko naturalne, niski potencjał gospodarczy, zbyt wolne tempo wdrażania nowych technologii i innowacji, brak wiedzy i doświadczenia w prowadzeniu negocjacji społecznych, brak wykwalifikowanej kadry administracyjnej. Planowanie i realizacja programów gospodarowania odpadami oraz kontrola ich efektów musi być prowadzona przez samych urzędników w gminach z uwzględnieniem programów minimalizacji wymienionych barier.

Zapewnienie środków finansowych dla realizacji celów polityki ekologicznej państwa wiąże się z koniecznością wdrażania postanowień traktatu akcesyjnego. Badania sektora gospodarki odpadami komunalnymi w gminach samorządowych pozwalają na spełnienie celów piątego, szóstego i siódmego programu ramowego Unii Europejskiej, by badania służyły obywatelowi i konkurencyjności.

Literatura

- Krajowy plan gospodarki odpadami 2010* [2006], Załącznik do Uchwały nr 233 Rady Ministrów, Warszawa.
- Lipińska E.J. [2006], *Gospodarka odpadami w gminie w świetle standardów europejskich*, praca doktorska, AGH, WGGiŚ, Kraków.
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003–2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007–2010* [2002], Rada Ministrów, Warszawa.
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2007–2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011–2014* [2006], Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Program operacyjny „Infrastruktura i środowisko”, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013* [2006], Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

Economic Aspects of the Causal Interrelationships in Waste Management

Operations not included in the qualitative and quantitative analysis of waste are a main reason for the disparity between the amount of waste produced in households and that which is actually collected. Insufficient financing is responsible for the lack of such an analysis. However, financing of environmental protection and waste management are indispensable for the development of community infrastructure.

ISSN 1899-6205

ISBN 978-83-7252-416-4